

Երագիր Հարսիմանի

Թիի 37

12 ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ (31 ՕԳՈՍՏՈՍԻ)

1857

ԲՈՒՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԱՅԻՄ - Կայսեր Վիլհելմի գահաժառանգության փոխարինող Մարտիկոսի մասին...

ԱՌՏԱՐԻՍ

ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ 12 ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ

ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ Կայսեր ամենայն ճիշդ իր Մահաբանության ծանուցումով...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Սահմանափակումներ և պայմաններ հարսիմանի վերաբերյալ...

ԳԱՂՂԻՍ

ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ Կայսեր ամենայն ճիշդ իր Մահաբանության ծանուցումով...

սկսած, Կրիմեայի պատերազմից հետո Կայսեր ամենայն ճիշդ իր Մահաբանության ծանուցումով...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

ԱՆԳՂԻՍ

ՍԵՊՏԵՄԵՐԻ ամենայն ճիշդ իր Մահաբանության ծանուցումով...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

Մահաբանության փոխարինող Մարտիկոսի մասին հետազոտություն...

մանատարութիւնն առաւ: Ուրիշ բանի մը տեղերէն ալ շատ մեծամեծ թնդանօթներ բերել տուաւ եւ սկսաւ Ուիլքոս գործարարին ամբաստանած զօրանոցը կենդանեցնել, որն որ իր պարտիկ թնդանօթներովը չկրցաւ ինչամեղքն փնտռել: Առաջին 14 սրտան մէջ Անգղիացեաց երեք մասին մէկը ջարդուեցան, սակայն Պ. իլիքոս ասով չփնտրեցաւ, այլ քանի մ'անգամ զօրանոցէն դուրս յարձակելով՝ ապստամբները սրտեց, եւ իմէ իր քովն այնչափ կանանց եւ աղջիկներ մեծ չքով, կրնար դիւրաւ թշնամին ճշգրեւ եւ ապաւ հով տեղ մը քաշուիլ: Գոնիսի 20ին զօրանոցին մէջ միայն 2 օրուան պաշար մնացած եւ ջուրը բոլորովին լմնացած էր. նոյնպէս ռազմամթերքը լմննուլու մնաւ էր: Եւ որովհետեւ 200 հոգի առնող զօրանոցին մէջ 600 հոգի լեցուած էին եւ մեռնելուն անթաղ կը կենային, զօրաց մէջ տասնիկ հիւանդութիւն մ'իմեկաւ եւ քիչ ժամանակուան մէջ շատերը մեռան: Ամայն 26ին ուղեց Ուիլքոս նոր փորձ մ'ալ ընել եւ թշնամոյն վրայ յարձակելով՝ քիչ մը պաշար ձեռք ձգել, սակայն հնգիկներն իրենց բազմութեամբ անգղացեաց մեծ մասը ջարդեցին, զօրացեան ալ մահացու փերը մ'առաւ եւ իւր քաշուելու ստիպուեցաւ: Ասոր վրայ հասնաւ Սալային պատգամաւոր խրկեցին եւ աստորակեցին որ զօրանոցին մէջ զօրքն եւ կանայք կոտորուին, զորն որ ապրաւ տամբ իշխանը սիրով յոնձն առաւ եւ հրաման տուաւ որ զանոնք կրկը նաւակներու մէջ դնեն ու գետին վրայէն Ալաշուրու տանին: Բայց հազիւ թէ նաւակները ձամբայ կ'ած էին, հրամայեց որ անոնց վրայ թնդանօթներէն կ'առն ընեն, որով անոնց մեծ մասն ընկղմեցան եւ մէջն մարդիկը դուրս իտակեցան: Իսկ աղաւթն նաւակները Հնգիկ ձիւղորոց ձեռքն ինկան որոնք մէջն մարդիկը ջարդեցին ու գետը նետեցին: Միայն մէկ նաւակ մը կարող եղաւ պրծիլ. բայց ետքն ան ալ ապստամբաց ձեռքն ինկաւ եւ յաղթանակաւ Կաւնքուր բերուեցաւ, ուր ամեն աղբ սրէ ոնցան, իսկ կանայք ու աղաք իրեն գետին պաշտեցան:

Ի ՏԱՆԻԱ

ՀԱՅՐԱՊ, 5 Սեպտեմբերի: Այսօր Ս. Գահանայապետն իր ծառայողութիւնէն ետ դարձաւ եւ քաղաքիս ժողովրդէն մեծ հանդիսիւ եւ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ:

— Աւագոյոյն բանակին պաշտօնակարները թագաւորին օգնական Լազար կոմս դնդապետին որն որ, ինչպէս յայտնի է, իր արթնութեամբ անցած տարի Սեպտեմբերի 8ին զթագաւորը մահ հռանձն ազատեց, փառաւոր սուր մ'ընծայ տուին:

— Աւագիական լրագիրը կը ծանուցանեն ի՞նչ աս օրերս Մաժիմի կրօնաւորի դժբախտ Նիկոլայ եկեղ. եւ քանի մ'որ կենալէն ետքը գէղ ի ձեռնով ծառայելու է: Ուրիշ կողմէն իր երկրակէն իրոքն իմացեր է անոր գալուստը: Ահա ինչոյ թէ Խաչակեան ապստամբութեան պիտի զարձակ յիշատակութիւն մը հանելու միտք ունի, եւ աս պատճառաւ աս ծառայողութիւնը կ'ընէ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ԻՆՏԵՐՈՎԵՐԿ, 4 Սեպտեմբերի: Իրեկ մեծափառ կայսրը Կորչարով իշխանին հետ գէղ ի Գերմանիա ծառայելու: Նորոյոյն իտալեանայելով կայսրը Վարչաւ հասած եւ քիչ մը ժամանակէն կենալէն ետքը ծառայան գէղ ի Պերլին շաբաթակա՞ծ է:

— Կապաէն Բեգրուդուրի հասած լուրը կը ծանուցանեն ի՞նչ Ցարսուանի կողմերը Ռուսք քանի մը նոր բերդեր շինեց եւ գէղ ի Զերբեյնեան երկիրն յաւաքեցեր են: Ըսովը շատ ջանացեր է աս շինելուն արգելուլ եւ նոյն կողմերուն բնակիչքը կրկին ուրիշ կողմերը աստիլ, բայց չէ կրկին յաղորդել:

ՕՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 5 Սեպտեմբերի: Գաղղիայի եւ Ռուսաց պետականներն իրենց պնդանքներն զեռարանատանց վրայ դրին: Աւելի փաշան Թանկիմաթի խորհրդին գահերիցութեան հրաժարեցաւ, որուն տեղ Գուսա փաշան անցաւ: — Պարսիկներն Հերապը պարսկեցին եւ գէղ ի Գիւհրան ձամբայ կ'առն: Իրենց կրկին ետքը քաղաքին իշխաններուն մէջ կոխ մը ծագեցաւ եւ նոյն պատճառաւ պարսիկ զօրացեան նորէն ետ կանչուեցաւ: Բայց անիկայ իր ձամբան շարունակեց:

— Սպարապի իշխանը Օգոստոսի 25ին յայտարարութիւն մը հանեց՝ որով կառավարութեան պաշտօնակարներն կը ծանուցանէ ի՞նչ վիճակաւ ստիպան իր դաշնակցայ բաղձորին համաձայն յառաջուն ընտրութիւններն ոչնչացուց, եւ կը հրամայէ որ մինչեւ 15 սը նոր ընտրութիւններ ընելու սկսին:

— Պերլին կը գրեն: Տիրազներն Օգոստոսի 10ին ասկէ Գամասկոս դաշող թղթատարը բռնեցին եւ իր տարած ստակները կողոպտեցին: Աս գործողութեան ժամանակ թղթատարներուն երկուքը ծանր վիրաւորուեցան: Կողոպտուած ստակին գումարը 182,000 օսմանիսէ գահեկան է, որոնց 100,000ը տէրութեան, իսկ մնացածն աւանանականայ կը վերաբերի: Տիրազներուն Էմիրն հոստեղաց համարակալին (Գեֆֆեր) ծանուց որ առնուած ստակը՝ տէրութեան իրեն ունեցած պարսիկ տեղը պիտի համարուի:

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

Ն ԱՆ Դ ՈՒ Դ Յ Յ Ի

ԱՐԹԱՐ ԳՈՐԾՈՒՄ ԲԵՄԱՆ

ՊԱՏԵՎՈՐՆԵՐԸ

Երկայն ատեն անոր շարժման ձգները լսեցին. ամեն րոպէն ինձի գար մը կու գար. վերջապէս իր ձեռքը կոնակիս վրայ զղայի նոյն վայրկեան շիշ մը ջուր բերանս դրաւ: Աս գոգացողի ըմբռնքին ինձի սրտածաւած բերկրութիւնը միայն անոնք կրնան ըմբռնել, որոնք որ իմ կրած ծարաւս կրած են. միայն անոնք կրնան զգոյցած դուրսնութիւնս իմանալ: Դարաւս քիչ մ'անցնելէն ետեւ Ալգոսս գրաքանէն չորս հաս խաշած դեանախնձոր հանեց, զորոնք ստակ արտրմախով յախելի. նաեւ յապտելով մը լըյս ալ բերած էր, աս կենդանաբար ծառագայթին տեսին ինձի կերակրին եւ ջրին չափ սփռիմբ պատճառեց: Ասկէ ետքը մեծ անհամբերութեամբ սկսայ նաեւ վրայ պատահածներն ու բարեկամս այնչափ ժամանակ քովս ընտելեալուն պատճառն հարգելի:

Նաեւ, ինչպէս որ ճիշդ մտաբերած էի, Ալգոսս ժամանայցին ինձի թող տային ժամ մ'նտրը ձամբայ կ'առն էր. մինչեւ նոյն ժամանակն արդէն երեք օր էր որ ես իմ խաւարին բնակարանս մնած էի, աս երեք օրերը նաեւ մէջ այնչափ շատ գործք կ'որ որ բարեկամս չէր կրնար առանց իմ թաքտաւոր խնայուելու քովս գալ: Եւ որ վերջապէս տակի մը գտած էր, ինձմէ իմ ուղ առողջ ըլլալ տեղեկացաւ, ուստի հետեւեալ երեք օրեր վրա հոգ չէր լրած. ի վերայ այս ունեցելի միշտ նոր տոթի մը փնտրած էր գարձեալ քովս գալու, եւ հայել չորրորդ օրը կարող եղած էր յաղորդել: Աս միջոցի շատ անգամ սկսած էր Իսկոնորգ նաւապետին հետեւանց ամեն բան իմացնել, որպէս զի զիս իմ թաքտաւորէն հանել, բայց գիտ հանգուդեղին շատ մօտ էինք, եւ բարեկամս նաւապետին խօսքերէն յայտնի իմացած էր որ իմէ իմ նաեւ մէջը գտնուիլս յայտնուելու լըյս, անիկայ նաեւ ցամաք պիտի մտնեցնէ եւ զիս դուրս պիտի հանէ: Աս պարագան մտածելով եւ միանգամայն գիտալով որ նոյն ժամանակը լսանի մը հարկաւորութիւն չունիմ, եւ իմէ բան մը պակսելու լըյս կրնամ իր խաղը գոյ եւ իրեն ծանուցանել, քովս գալու աւելի

յարմար ժամանակի մը կը թողու: Հաղիւ իր վերջին տեսութեան չորրորդ օրը կարող կ'ըլլայ աս բանս կատարել. բայց հետք ու ջուր եւ ոչ կեռակար կը բերէ. որովհետեւ կ'աղէր զիս իր խաղը կանչել եւ հոն ամեն հարկաւոր բաները տայ: Բայց իր եկած ատենն եւ խորունկ քուն մտած էի եւ բարձրաձայն կը խորհայի. աս քունն ըսա իմ՝ հաշուս երեք անգամ՝ 24 ժամ տեւած պիտի լըյս, որուն պատճառը տեղոյն թանձր օդէն պատ, հոն գտնուող ձկան ծարդին հոն էր: Ալգոսս նախ ցած ձայնով քանի մ'անգամ զիս կը կանչէ, եւ երբ որ պատասխան չստնար ինչին դուրը գոցելով աւելի զօրաւոր ձայն կու տայ, բայց քարձեալ պատասխան տուող չըլլար: Ասոր վրայ տարտուրի մէջ կ'իջնայ. ան խառնակութեան մէջէն անցնելով մինչեւ քովս հասնելու շատ ժամանակ հարկաւոր էր, եւ նոյն միջոցին կրնար նաւապետը զինքը կանչել, փասն պիտեն բազէ գրել տալու հարկաւորութիւն ունէր, որն որ Ալգոսսին պաշտօնն էր: Խորհալուս ձայնէն համոզուելով որ քնոյ մէջ եմ, կորոչէ նորէն եւս դառնալ եւ ուրիշ աւելի յարմար ժամանակ մը քովս գալու փորձ փորձել: Աս մտածման մէջ եղած ատեն ականցին անտոյր ձայն մը կու գայ, շուտ մը ծակին դռնէն վեր կ'իջէ, գանիկայ զգուշութեամբ կը գոցէ, եւ հազիւ թէ ինչին դուրը կը բանայ, գիմացէն իր վրայ տարածմանակ մը կը պարպուի եւ ձեռքի հարուած մը զինքը զեռնել կը ձգէ, ու զօրաւոր բաղակ մը զինքն սնուցել կը բռնէ որ տեղէն չիկնար շարժիլ. բայց կարող կ'ըլլայ ամեն իր մօտն եղածները տեսնել:

Իր հայրը ձեռուքներն ու ստուքները կապուած եւ զինիկայը սանդուխի մը վրայ հաստատուած էր. ծակաթին վրայ մեծ վերք մ'ունէր, ունիկայ տըրին հեղեղի պէս կը վազէր. ամենեւին ձայն չէր հաներ ու մահուան մօտ կ'երեւար: Իր քովս կեցած էր նաեւ նաւապետին եւ գիւական հանգարտութեամբ մ'անոր զրոյանը կը փնտրէր եւ գտած բռնելը կը յախշտակէր: Նաւապետին լսած թոք հոգի որոնց մէջ խոհակրութեան պաշտօն վարող սեւամորթ մ'ալ կար, պաշտօնակալայ խղիւրուն մէջ զէնք կը փնտրէին, եւ շուտով անոնցմէ մեծ բազմութիւն մը ձեռք ձգեցին: Ասկէ ետքն աւաղակները նաեւ ծածկն իւն, եւ զԱլգոսս ալ, որուն ձեռուքներն ետեւէն կապուած էին, իրենց հետ հոն տարին. հոն ձամբորդաց բնակարանին սանդուխին դուրսը կեցան, ամենուն ձեռքը մէկմէկ տապար, եւ վար սրտացին: Վերջապէս գտնուողներ, ամենքն ալ շուտով մէկիկ մէկիկ վեր պէտք էր գալ, լսեցին: Երկայն ատեն եւ ոչ մէկն համարձակեցաւ վեր գալ. վերջապէս անգղիացի մ'երեւցաւ, որն որ իրեն աշակերտ նաւ մնած էր, իտեղձր գառնապէս կու լար ու նաւապետին կ'աղաչէր որ իր կենացը ինքն: Ասոր պատասխանն իր զինին տարաբի հարուած մ'եղաւ: Առանց ծիկ մը հանելու թշուառ պատանին գետինը տապալեցաւ, խոհակրը զինք պղտիկ աղաւ մը պէս բռնեց վեր վերցուց եւ ծովուն արկներուն մէջ նետեց: Այսքը զանուց. ձամբորդները հարուածին եւ պատանային ինքնուրէն ձայնը յայտնի լսեցին, եւ ալ եւ ոչ մէկը կ'աղէր ծածկին վրայ ելլել: Եւ որ ամեն խառնուած ու սարսնակը պղտու մը լըյս, պատամբ նաւապետին լսելու աւաղակները որ զանոնք միտ իրենց տեղէն ելլելու ստիպեց: Ան ատեն վարը գանուղներն սկսան միարան վեր վաղել, եւ այնպէս կ'երեւար որ նաեւ նորէն հաւատարիմ մարդիկնու ձեռք պիտի անցնի:

Սակայն տարտուրներն անապագային ու ամբողջութիւն դուրս գոցեցին, եւ հազիւ 6 հոգի կարող եղան նաեւ ծածկն ելլել, ասոնք իրենց քիչորութեամբ եւ զէնք շանտախան պատճառաւ, չէին կրնար ապստամբաց դէմ գնել: Նաեւ նաւապետին իրենց մեծամեծ խառնուածքը բաւ եւ քաղաքի թաւով խառնով ապահովուց որ ամենեւին իրենց փնտ մը լըյս, անտարակցի ներ-

